

NIEODPŁATNE USŁUGI

- POMOC PRAWNA
- PORADY OBYWATELSKIE
- MEDIACJA

INFORMATOR PRAWNY

SENIORZE NIE DAJ SIĘ OSZUKAĆ!

Publikacja bezpłatna nieprzeznaczona do sprzedaży.
Zawiera stan prawny na listopad 2024 r.

SPIIS TREŚCI:

1. Wstęp	2
2. Art. 286 Kodeksu Karnego, metody oszustw i strategia obrony przed nimi	4
3. Formy edukacji dla Seniorów	9
4. Casus wraz z omówieniem	10
5. Zakończenie	12

WSTĘP

Żyjemy w czasach, gdy oszuści stają się coraz bardziej bezwzględni i pomysłowi, wykorzystując różnorodne metody, aby wyłudzić pieniądze lub dane osobowe swoich ofiar. Niestety, osoby starsze są jednymi z najczęściej atakowanych grup, co potwierdzają liczne statystyki prowadzone na ten temat m.in. przez Policję, Główny Urząd Statystyczny, organizacje pozarządowe, czy też przez banki. Żeby zobrazować skalę problemu warto przytoczyć dane z Krajowego Systemu Informacyjnego Policji, na które w swojej kampanii powołał się Państwowy Instytut Badawczy NASK, który wspólnie z Centralnym Biurem Zwalczania Cyberprzestępczości oraz Warszawskim Instytutem Bankowości, prowadził kampanię edukacyjną **"#Halo! Tu cyberbezpieczny Senior"** - *"Według danych statystycznych wartość strat finansowych poniesionych w 2022 roku na skutek przestępstw telefonicznych, w tym tych przeprowadzonych tzw. metodą „na wnuczka” i „na urzędnika”, to ponad 141 mln zł. Wśród ofiar tego typu oszustw aż 3,5 tysiąca to osoby w wieku 65+”*. Z danych wynika, że seniorzy są coraz częściej celem przestępców – zarówno tych działających osobiście, jak i w świecie cyfrowym. Oszuści, aby osiągnąć swoje nieuczciwe cele, korzystają z technik manipulacji polegających na oddziaływaniu na emocjach rozmówcy, takich jak strach, zaufanie czy poczucie obowiązku. Dodatkowe czynniki, takie jak wywieranie presji czasu, brak rozeznania osób

starszych w nowych technologiach oraz łatwości połączenia z brakiem krytycznego myślenia, stwarza idealne warunki dla oszustów. Nieufność, która mogłaby stanowić naturalną barierę przed oszustwami, często ustępuje miejsca chęci zaufania i potrzebie kontaktu, co przestępcy bezwzględnie wykorzystują.

W artykule zostaną wskazane najpopularniejsze metody oszustw, strategie obrony przed tymi zagrożeniami oraz metody edukacji, by nie dać się zmanipulować.

2. Art. 286 Kodeksu Karnego, metody oszustw i strategia obrony przed nimi

Art. 286 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny reguluje przestępstwo oszustwa. Według art. 286 § 1 kk:

Art. 286. Oszustwo

§ 1. *Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.*

§ 2. *Tej samej karze podlega, kto żąda korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy.*

§ 3. *W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.*

Jeżeli czyn określony w § 1-3 popełniono na szkodę osoby

§ 4. *najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.*

Oszustwo stanowi przestępstwo powszechne, które może popełnić każdy. Użyte w treści przepisu słowo "Kto" należy interpretować tak, że każdy może być sprawcą ów wspomnianego przestępstwa, nie charakteryzując się przy tym żadnymi cechami szczególnymi. W typie podstawowym przestępstwa - sankcją jest kara pozbawienia wolności w wymiarze od 6 miesięcy do lat 8.

Następnie w **§2** ustawodawca zrównał zachowanie polegające na żądaniu korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy, również sankcjonując je karą wskazaną w **§1**.

Dopiero w **§3** ustawodawca uregulował uprzywilejowany typ przestępstwa, gdzie w wypadkach mniejszej wagi sprawca podlega nie tylko karze pozbawienia wolności (jak w poprzednich dwóch paragrafach), lecz również może mu zostać wymierzona kara grzywny oraz kara ograniczenia wolności. W przypadku kary pozbawienia wolności górna granica wynosi 2 lata.

§4 wskazuje na tryb ścigania. Przestępstwo oszustwa ścigane jest z urzędu, natomiast gdy wystąpi okoliczność w postaci popełnienia czynu na szkodę osoby najbliższej, wówczas przestępstwo ścigane jest w trybie wnioskowym.

Najczęstszymi metodami, którymi posługują się oszuści:

- na wnuczka,
- na policjanta,
- na pracownika banku,
- na pracownika służby zdrowia.

Co więcej można wskazać na próby nawiązania kontaktu bezpośredniego z seniorem, np. wejście do mieszkania pod pretekstem konieczności wykonania pewnych czynności, podszywanie się pod funkcjonariuszy publicznych, którzy pukają do drzwi starszej osoby, czy też prezentacja towaru w mieszkaniu.

W związku z nasilającą się cyfryzacją, należy wspomnieć o próbach oszustw przy pomocy wszelkiego rodzaju komunikatorów, od wiadomości SMS, przez e-maile i linki, po internetowe portale sprzedażowe. W natłoku możliwości jakimi mogą posługiwać się oszuści, ważne jest więc, by seniorzy stosowali bezwzględnie zasadę ograniczonego zaufania.

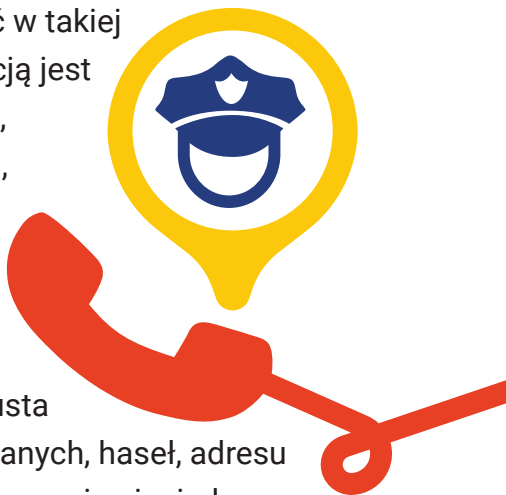

“Modus operandi” czyli sposób działania sprawcy, przy tego typu przestępstwach jest następujący:

- oszust próbując wzbudzić zaufanie seniora przedstawia się w sposób wiarygodny jako osoba bliska, czy też inna osoba mająca autorytet,
- oszust przedstawia dramatyczną, wymyśloną historię,
- następuje manipulacja emocjami, aby uśpić czujność, zyskać zaufanie, nakłonić do przekazania pieniędzy,
- zazwyczaj oszust stara się podtrzymać rozmowę lub po chwili oddzwania, jeżeli kontakt następuje przez telefon, by uniemożliwić skontaktowanie się z bliskimi, czy też rzekomą instytucją w celu wyjaśnienia sytuacji,
- oszust będzie starał się uzyskać informacje o funduszach seniora lub nakłonić do wypłaty oszczędności, czy też innej formy uzyskania pieniędzy, np. poprzez zaciągnięcie kredytu.

Pojawia się pytanie, co najlepiej zrobić w takiej sytuacji. Pierwszą i najważniejszą lekcją jest zachowanie trzeźwego osądu sytuacji, niepodejmowanie pochopnych decyzji, zastosowanie zasady ograniczonego zaufania. Warto mieć na uwadze, że lepiej powiedzieć mniej niż za dużo.

Dlatego pod żadnym pozorem, dopóki nie zweryfikujemy opisanej przez oszusta sytuacji, nie należy podawać swoich danych, haseł, adresu zamieszkania. Nie należy zdradzać ile ma się pieniędzy oraz kosztowności, nie wypłacać pieniędzy i nie zaciągać w banku

żadnych kredytów. Najlepiej nie podtrzymywać takiej rozmowy, lecz odłożyć słuchawkę i na spokojnie zweryfikować przedstawiony scenariusz. Nawet jeśli osobie najbliższej coś grozi, warto pamiętać, że organy wymiaru sprawiedliwości nie działają tak sprawnie, by wydać osąd w ciągu kilku godzin od tego dramatycznego zdarzenia. Funkcjonariusze publiczni nigdy nie proszą o pochopne przekazanie pieniędzy, nie przychodzą w tym celu do mieszkań, ani nie umawiają spotkań.

3. Formy edukacji seniorów

Im senior jest bardziej świadomy czyhających na niego zagrożeń, tym większa szansa, że wykryje podstępne działanie oszusta i w porę zorientuje się, że coś jest nie tak. Najprzystępniejszą metodą byłaby edukacja seniora przez rozmowy z rodziną, bliskimi, znajomymi, a nawet sąsiadami. Taka wymiana informacji daje ogłęd sytuacji, na co zwrócić uwagę i jakie schematy są wykorzystywane przez oszustów. Co więcej, może dać impuls w kontakcie z rozmówcą, że senior o czymś podobnym już gdzieś usłyszał, w związku z czym ma już w sobie wyrobioną świadomość, co do mechanizmów działania oszusta.

Obecnie tworzy się wiele kampanii na ten temat i jemu podobnych, z inicjatywy organizacji, instytucji, władz itd. Artykuły w lokalnych gazetach, ulotki na tablicach informacyjnych czy też na osiedlach mieszkaniowych oraz audycje radiowe to środki, do których seniorzy są przyzwyczajeni i do których najczęściej sięgają, w związku z czym umieszczenie przystępnej formy ostrzeżeń w podobnych miejscach lub odbiornikach zwiększa szansę dotarcia informacji do seniorów. Równie podobny skutek mogą odnieść zajęcia w klubach seniora, prelekcje, wsparcie ze strony instytucji, a zwłaszcza edukacja cyfrowa.

Nie należy zapominać o każdorazowej weryfikacji nieznanomych osób pukających do drzwi, która postępuje według opisanego już schematu działania.

4. Przykład wraz z omówieniem

Pani Elżbieta, 78-letnia wdowa, otrzymała niespodziewany telefon od osoby podającej się za jej wnuka, Olafa. Mężczyzna wyraźnie zdenerwowanym głosem opowiadał, że miał poważny wypadek samochodowy i potrzebuje pilnie pieniędzy, by uregulować sprawę bez udziału policji. Poprosił o 30 tysięcy złotych, które miałyby odebrać jego znajomy, bo on sam nie mógł się pojawić. Pani Elżbieta była zaskoczona, ale przypomniała sobie, że jej syn Tomasz zawsze ostrzegał ją przed oszustwami „na wnuczka”. Zamiast działać pod wpływem emocji, zapytała rozmówcę o kilka szczegółów z życia wnuka, na które tylko on mógłby znać odpowiedź, np. o imię jego psa oraz miejsce, gdzie ostatnio spędzili wspólne wakacje. Mężczyzna zbywał te pytania, twierdząc, że nie ma czasu na rozmowy. Pani Elżbieta, nie dając po sobie poznać, że coś podejrzewa, powiedziała, że musi zadzwonić do syna, ojca Olafa, aby potwierdzić, czy wszystko jest w porządku. „Wnuczek” natychmiast przerwał rozmowę.

Pani Elżbieta niezwłocznie skontaktowała się z synem Tomaszem, który potwierdził, że Olaf jest cały i zdrowy, a cała historia była próbą oszustwa.

OMÓWIENIE

Dzięki swojej rozwadze i zdolnościom do weryfikowania informacji, pani Elżbieta uniknęła przekazania oszczędności życia w ręce przestępcy.

Do sprawcy miałyby zastosowanie art. 286 §1 kk. Nie można tutaj mówić o mieniu znacznej wartości, ponieważ art. 115 §5 kk definiuje je jako mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200 000 złotych, co przemawiałoby za wyższym wymiarem kary. Co do zastosowania art. 286 §3 kk, każdorazowo należałoby rozpatrzyć elementy przedmiotowe, podmiotowe, okoliczności obiektywne i subiektywne. Wszystkie te okoliczności musiałyby być rozpatrzone przez sąd i należałoby uznać, że wykazują one mniejszą społeczną szkodliwość czynu, by można orzec łagodniejszą karę. Niska wartość przedmiotu przestępstwa nie stanowi autonomicznego kryterium przesądzającego z góry, że wystąpił przypadek mniejszej wagi.

5. Zakończenie

W kontekście omówionych zagadnień należy edukować seniorów, iż każda próba oszustwa powinna być zgłoszona organom ścigania.

Zarówno Policja jak i prokuratura zobowiązane są do podjęcia działań w celu ścigania takich przestępstw, dzięki czemu oszuści nie będą czuli się bezkarni, a organy ścigania uzyskają dodatkowe informacje co do najnowszych metod ich działania.

Taka dwustronna „współpraca” może przyczynić się do większej skuteczności w ściganiu sprawców oszustw oraz do zredukowania ich liczby. Choć nie jest prostym zadaniem odmówić pomocy, gdy coś grozi naszym bliskim lub gdy przytrafił się im nieszczęśliwy wypadek, należy pamiętać, że pośpiech jest najgorszym doradcą, a niektórych skutków pochopnych decyzji nie da się cofnąć lub mogą nas one drogo kosztować.

Ponad połowa punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Polsce jest prowadzona przez organizacje pozarządowe, jako zadanie publiczne powierzone przez starostów lub prezydentów, w efekcie corocznego, otwartego konkursu ofert.

SURSUM CORDA oznacza „w górę serca!”.

W tym zawołaniu zawiera się cała nasza misja – **pomagać w trudnej sytuacji** i dawać nadzieję na to, że może być lepiej. Dla tych, którzy chcą się angażować i wspierać projekty dobroczynne - tworzymy warunki do skutecznego działania, w klimacie zaufania i czytelnych zasad.

Jedną z form naszej aktywności jest prowadzenie od 2016r. sieci punktów **nieodpłatnej pomocy prawnej, poradnictwa obywatelskiego i mediacji** oraz urozmaicona edukacja prawna.

Stowarzyszenie Sursum Corda powstało w 2000 roku z inicjatywy grupy przyjaciół i profesjonalistów, którzy wcześniej – przez 6 lat – angażowali się społecznie jako wolontariusze. Jako organizacja pozarządowa jesteśmy apolityczni działamy na zasadzie „non profit”, czyli nie dla zysku.

Posiadamy status **organizacji pożytku publicznego**, co oznacza, że możesz przekazać nam 1,5% podatku, który codziennie inwestujemy w mądre pomaganie.

Będzie nam miło, jeśli dołączysz do naszej załogi!

wolontariat

wypoczyznia
SPRZĘTU REHABILITACYJNEGO I MEDYCZNEGO

NIEODPŁATNA
pomoc prawna
poradnictwo
obywatelskie

OŚRODEK POMOCY **prst**
penitencjarnej

wypoczynek
na plus+

szkolenia>>>

POMOC
ukrainie

1,5% pomoc ma moc!

KRS 00000 20382

KRS na SMS

Wyślij SMS o treści KRS na nr 4628, odeślami Ci za darmo nasz nr KRS!

Rozlicz swój PIT za darmo!

www.sc.org.pl

Zakres Nieodpłatnej Pomocy

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA

- informacja o stanie prawnym lub obowiązkach i uprawnieniach • wskazanie sposobów rozwiązania problemu prawnego • sporządzenie projektu pisma (z wyłączeniem spraw w toczących się już postępowaniach), w tym o zwolnienie z kosztów sądowych lub o ustanowienie pełnomocnika
- poinformowanie o kosztach i ryzyku finansowym skierowania sprawy do sądu
- nieodpłatna mediacja • informacja o możliwościach innej, darmowej pomocy

NIEODPŁATNE PORADNICTWO OBYWATELSKIE

- rozpoznanie problemu i udzielenie porady dostosowanej do indywidualnej sytuacji, zwłaszcza w sprawach zadłużenia, mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego • poinformowanie o przysługujących uprawnieniach lub ciężących obowiązkach • wsparcie w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, np. poprzez sporządzenie planu wyjścia z trudnej sytuacji oraz udzielenie pomocy w jego realizacji • skierowanie do odpowiednich instytucji lub placówek nieodpłatnej pomocy • nieodpłatna mediacja

NIEODPŁATNA MEDIACJA

- poinformowanie o możliwościach i korzyściach polubownych metod rozwiązywania sporów • przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji • przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie mediacji w sprawie karnej • przeprowadzenie mediacji
- udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem

MEDIACJA jest dobrowolna, nieformalna i poufna, a mediator jest osobą bezstronną.

System Nieodpłatnej Pomocy

Odwiedź
naszą stronę!

Potrzebujesz wsparcia?

Prawnika • Doradcy • Mediatora

Jesteś w trudnej sytuacji życiowej?

Skorzystaj z naszego systemu!

**Nieodpłatna
Pomoc Prawna**

**Nieodpłatne
Poradnictwo
Obywatelskie**

**Nieodpłatna
Mediacja**

 /NieodplatnaPomoc

**formularz
do zapisów:**

zapisy-np.ms.gov.pl